

Denise Birraux
Καθηγήτρια μετάφρασης
Εδικός επιστήμονας ΥΠΕΠΘ

Πολιτισμός των μεταλλωρύχων και εναλλακτικός τουρισμός.

Το τεχνολογικό και πολιτιστικό πάρκο της Λαυρεωτικής
και το μουσείο του αλπικού ορυχείου στο Val d'Aoste της Ιταλίας:
Μια κοινή πορεία

Εισαγωγή

Ο ΠΟΙΚΙΛΟΜΟΡΦΟΣ πλούτος του Λαυρείου προσφέρεται ιδανικά για έναν διαφορετικό, ποιοτικό, τουρισμό, ο οποίος έχει όλο και περισσότερους οπαδούς στην Ελλάδα και στην Ευρώπη. Η οργανωμένη όμως δυνατότητα αυτής της ήπιας μορφής τουρισμού λείπει παντελώς στην Αττική. Και αναμφίβολα, η ίδρυση Τεχνολογικού και Πολιτιστικού Πάρκου για μια ολοκληρωμένη προβολή του φυσικού, του βιομηχανικού, του κοινωνιολογικού, και του αρχαίου πλούτου της Λαυρεωτικής, θα δώσει μια καινούργια ώθηση στην περιοχή σε πολλά επίπεδα.

Μέσα στο ίδιο πνεύμα, η πρόσφατη ίδρυση του Musée Minier Alpin σ' έναν εγκαταλελειμμένο ιταλικό οικισμό μεταλλωρύχων, αποτελεί ενδιαφέρουσα περίπτωση. Η Cogne (Κογγ) βρίσκεται στην ευρύτερη περιοχή του τουριστικού και σιδηρουργικού Βαλ ντ'Ωστ,¹ όπου κοιτάσματα σιδήρου και άλλα εξορύσσονταν ήδη από την αρχαιότητα. Το μικρό, αλλά πολυδιάστατο μουσείο, με την ημερήσια υπαίθρια του Διαδρομή στην Ιστορία της Βιομηχανίας που καταλήγει στο χιονισμένο υψόμετρο των 2.500 μέτρων εντυπωσιάζει πραγματικά. Αποτελεί το αρχικό στάδιο μιας τεράστιας επιχείρησης για τη διάσωση, μελέτη και ζωντανή

1. Σύμφωνα με την προφορά της τοπικής γαλλικής διαλέκτου του Val d'Aoste, ή Κοιλάδα της Aoste, (ή Aosta στα Ιταλικά). Το όνομα προέρχεται από τον ιδρυτή της πόλης, τον αυτοκράτορα Augustus (Αύγουστο).

προβολή της κληρονομιάς και της σημερινής τεχνογνωσίας της όλης περιοχής του Val d'Aoste, και τα μέχρι σήμερα αποτελέσματα είναι ιδιαίτερα ενθαρρυντικά. Φαίνεται πως η περιοχή καταφέρνει να έλκει σύγχρονες βιώσιμες παραγωγικές μονάδες (με την ίδρυση, μεταξύ άλλων, μικρών τεχνολογικών πάρκων στη θέση παλιών εργοστάσιων), να διασώζει ταυτόχρονα την πολιτιστική και βιομηχανική της κληρονομιά και να αναπτύσσει μια σχετικά ήπια μορφή εγχώριου, κυρίως, τουρισμού.

Συγκλονιστικό είναι το κοινό βίωμα που έχουν οι πρώην μεταλλεργάτες αυτής της ορεινής ιταλικής κοινότητας με τους Λαυρειώτες: την αναγκαία στροφή που έκαναν πριν από 20 χρόνια προς άλλες πηγές εισοδήματος, όταν ακινητοποιήθηκαν τα βαγονάκια τους και σιώπησαν οριστικά οι στοές. Επομένως, θα έχει ενδιαφέρον να σταθούμε στους παράγοντες που εξασφάλισαν την επιτυχία στο Μουσείο του Αλπικού Ορυχείου τους, και που επιτρέπουν αισιόδοξες προοπτικές για την ολοκλήρωση του σχεδίου, το οποίο, πάνω απ' όλα, ενσαρκώνει για τους παλαιούς μεταλλορύχους την αναγνώριση της αξίας που τους οφείλεται.

Οι κοινόι παράμετροι με το Λαύρειο είναι πολύ περισσότεροι, και όσο παράξενο και να φαίνεται από την πρώτη όψη, η προσπάθεια του απομακρυσμένου αυτού χωριού των Άλπεων και της όλης Κοιλάδας της Aoste, αξίζει όντως να αντιπαρατεθεί με το επίσης μακρόπνοο σχέδιο που πραγματοποιείται για την αξιοποίηση του τεχνολογικού και πολιτιστικού θησαυρού του Laurium της Αττικής.

Παρουσίαση του «Μουσείου» της Cogne

Το Musée minier alpin, όπως ονομάζεται επίσημα το μουσείο του αλπικού ορυχείου της Κονγ, φιλοξενείται σ' έναν παλιό οικισμό, όπου ζούσαν εκατοντάδες μεταλλορύχοι, σε υψόμετρο 1.500 μέτρων, λίγο πιο πάνω από το παραδοσιακό, ζωντανό χωριό, και 30 χιλιόμετρα από την κεντρική, εύπορη, Κοιλάδα της Ωστ. Σε έκταση, η όλη περιοχή, που περιέχει και το Mont-Blanc, είναι συγκρίσιμη με την Αττική.

Ουσιαστικά, πρόκειται για πολιτιστικό πάρκο αφού α) εκτός από το μικρό, αλλά πολυδιάστατο, μουσείο, που στεγάζεται προς το παρόν σε παλιό αποδυτήριο των εργατών, περιλαμβάνει (β) μια τετράωρη υπαίθρια ανάβαση στα μεταλλεία (μια Βόλτα στην Βιομηχανική Αρχαιολογία σε κατά γράμμα μετάφραση για την Balade d'archéologie industrielle). Η επίσκεψη αυτή των παλαιών ορυχείων θα συμπληρώνεται αργότερα με (γ) ξεναγήσεις σε παλαιές μεταλλουργικές μονάδες σε διάφορα σημεία του Val d'Aoste, καθώς και σε ορισμένες εν λειτουργία βιομηχανικές και τεχνολογικές επιχειρήσεις, προσαρμοσμένες πια στις σημερινές ανάγκες. Και δ), η γνωριμία με το βιομηχανικό πολιτισμό μπορεί παράλληλα να συμπληρώνεται με την επίσκεψη σε πάμπολλα πολιτιστικά μνημεία της ευρύ-

τερης περιοχής, καθώς και με ένα περίπατο, με θέμα τη φύση, σε εκπαιδευτικά μονοπάτια, τα οποία γνωρίζουν μεγάλη επιτυχία.

Το καθ' αυτό μουσείο, που άνοιξε στο τέλος της δεκαετίας του '80, προβάλλει, από τη μια μεριά, την ιστορία της μικρής Κοιλάδας της Κονγ, την αγροτική αρχιτεκτονική, τα έθιμα, την καθημερινή ζωή, τις εργατικές και γεωργικές ασχολίες, τις ενδυμασίες, την επίπλωση, την χειροτεχνία, και, από την άλλη μεριά, τη γεωλογία και την ιστορία του μεταλλείου. Εκτός από φωτογραφίες, χάρτες, ανάγλυφες παραστάσεις, έγγραφα, αντικείμενα καθημερινής χρήσης, έργα λαϊκής τέχνης, εργαλεία, δείγματα μαγνητίτη, κ.λπ., παρουσιάζει ένα ντοκυμαντέρ της κρατικής τηλεόρασης και μια συμπαθητική μακέτα, με ηχητική επένδυση, για τη διαδρομή της σιδηροδρομικής μεταφοράς του μεταλλεύματος. Το μουσείο διαθέτει επίσης και μικρό πωλητήριο, και, το σημαντικό, επανδρώνεται από καλά καταρτισμένους υπαλλήλους που πρόθυμα ενημερώνουν το κοινό. Το καλοκαίρι, είναι και ανοικτό όλες τις ώρες. Δέχεται ετησίως 10.000 επισκέπτες.

Η κυκλική διαδρομή στο βουνό, το Monte Creya, απαιτεί (και όταν έχουν λιώσει τα χιόνια) τουλάχιστον μισή μέρα. Η πεζοπορία ξεκινάει από το εγκαταλελειμμένο χωριό και φθάνει χίλια μέτρα πιο ψηλά, όπου η θέα είναι μαγευτική. Περνάει από εργατο-οικισμούς, από την αφετηρία και το τέρμα του εναέριου τελεφερίκ, ορυχεία υπαίθρια και υπόγεια, σήραγγα, ξωκλήσι, ελατόδοσος, πηγή, ποταμάκι, μεταλλευτικές εγκαταστάσεις, αποθήκες, βοσκοτόπια... Σχεδιάζεται και να αξιοποιηθεί μια μέρα το παλαιό τελεφερίκ και το τρενάκι για την επέκταση της διαδρομής.

Ιστορία και σημασία του ορυχείου σιδήρου της Cogne

Για τρεις χιλιετίες αδιάκοπα γινόταν η εκμετάλλευση ορυκτών στο Βαλ ντ'Ωστ. Στην Κόνγ συγκεκριμένα, αν και είναι γνωστό ότι ο πολιτισμός των Κελτών σχετίζεται με το σίδηρο, υπάρχει μόνο μια αβέβαιη ένδειξη για μια εκμετάλλευση την ρωμαϊκή εποχή, και πρέπει να περιμένουμε ως το 1152 για να βρούμε την πρώτη γραπτή μαρτυρία για εξόρυξη μαγνητίτη. Εν πάση περιπτώσει, η ιστορία αυτού του ορυχείου έχει ενδιαφέρον.

Γεωλογικά, η περιοχή του Val d'Aoste αποτελείται από παλαιό ωκεανικό φλοιό που συμπίεστηκε κατά την τριτογενή (κρεταδική) περίοδο με την ανέγερση των Άλπεων, και είναι πλούσια σε μεταλλευτικά κοιτάσματα, όπως το χρυσό, το χαλκό, τον άργυρο, το μόλυβδο και το σιδηρούχο μαγνητίτη του οποίου η παρουσία συνδέεται με την σερπεντινοποίηση του εδάφους.

Οι προ Χριστού πληθυσμοί της περιοχής, πιθανότατα Κελτικής προέλευσης, ενδιαφέρονταν κυρίως για το χρυσό της. Αλλά τα άλλα εκμεταλλεύσιμα ορυκτά δεν άφησαν αδιάφορους τους Ρωμαίους, Μπουργούνδους, και άλλους "επισκέπτες", ούτε φυσικά το Οίκος της Σαβοΐας στο οποίο ανήκε το Βαλ ντ'Ωστ για οχτώ ολόκληρους αιώνες.

Όσον αφορά την παραγωγή σιδήρου από το μαγνητίτη² της Cogne ειδικότερα, η ποσότητα ήταν τέτοια, και μάλιστα με περιεκτικότητα 40 έως 60%, ώστε να υπήρξε καθοριστική για την οικονομική και πολιτιστική ανάπτυξη της Aoste και για την μετέπειτα εξέλιξη της σιδηρουργίας και χαλυβουργίας όλου του βόρειου τμήματος της ιταλικής χερσονήσου. (Εύλογος είναι τότε ο παραλληλισμός με την οικονομική και πολιτιστική υπεροχή που το μικρό Λαύρειο εξασφάλισε κάποτε στην πόλη των Αθηναίων). Επρόκειτο μάλιστα για τα σημαντικότερα κοιτάσματα σιδήρου στην Ιταλία, με αποτέλεσμα να υπήρξαν (δυστυχώς) ιδιαίτερα “ενεργά” κατά το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, και να απαλλαγούν οι εκεί τότε μεταλλεργάτες από τα στρατιωτικά τους καθήκοντα.

Όπως είναι κατανοητό, σ’ έναν τόπο με τόση οικονομική βαρύτητα, η ιστορία του ξεχωρίζει. Ας αναφέρουμε κάποια χαρακτηριστικά γεγονότα :

– Το 1640, η ιδιοκτησία του ορυχείου περνά στα χέρια της κοινότητας ύστερα από καταστροφικές για τις εγκαταστάσεις πλημμύρες.

– Το 1800, ο ιατρός Grappein, ιστορική και αγαπητή μορφή του τόπου, χαράζει ένα δρόμο για την ευκολότερη μεταφορά του μετάλλου (με μουλάρια) στην Κοιλιάδα, και παίρνει την πρωτοβουλία για μια μοναδική κοινωνική εμπειρία, την «κομμουνιστική» διαχείριση του ορυχείου, με ισοδύναμη κατανομή των κερδών ανάμεσα στους κατοίκους. Η ανακάλυψη νέας φλέβας από «ξένους» μεταλλουργούς βάζει ένα τέρμα σ’ αυτό το πρωτότυπο πείραμα μετά από δυο κιόλας δεκαετίες.

– Το 1870, η βιομηχανική κρίση πλήττει σοβαρά το Val d’Aoste και, κατ’ επέκταση, την Cogne.

– Το 1900 εξαγοράζονται τα ορυχεία από Βέλγους, οι οποίοι χτίζουν το πρώτο εναέριο τελεφερίκ για να μεταφέρονται εύκολα οι εργάτες καθημερινά από το χωριό τους και να δουλεύουν έτσι στα ορυχεία και το χειμώνα. Παύουν τότε να είναι «εξόριστοι» στο βουνό τους καλοκαιρινούς μήνες, και η Κογκ περνάει το κατώφλι της βιομηχανικής εποχής.

– Κατά τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο διευκολύνεται θεαματικά (με τη συνδρομή αιχμαλώτων πολέμου!) η μεταφορά του προϊόντος από την Κογκ κάτω στο μεταλλουργείο της Ωστ με την κατασκευή δρόμου-μικρού σιδηρόδρομου-τελεφερίκ.

– Κατά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο σημειώνεται μεγάλη αύξηση της παραγωγής (ιδιαίτερα για την κατασκευή όπλων) και παράλληλα βελτίωση των συνθηκών εργασίας.

– Αλλά, το 1979, σε συνδυασμό με τη διεθνή συγκυρία, η εξόρυξη γίνεται πλέον ασύμφορη, και τα ορυχεία κλείνουν για πάντα.

2. Πήρε το όνομα από τη *Μαγνησία* όπου πρωτοανακαλύφθηκε το ορυκτό τον 6^ο αιώνα π.Χ.

Η τοπική επιστημονική δραστηριότητα στην Cogné

Όπως και στο Λαύρειο, είναι αξιοθαύμαστος ο ρόλος που έπαιξε και παίζει, ως κινητήρα δύναμη στην τοπική πολιτιστική δραστηριότητα, μια ομάδα ιδιωτών. Αυτή η ομάδα εξελίχθηκε στη συνέχεια σε τοπικό ίδρυμα. Και με τις πρωτοβουλίες της, οδήγησε στην οργάνωση πολιτιστικών συναντήσεων, δημοσίευση μελετών, παρουσίαση ραδιοφωνικών εκπομπών, στη λειτουργία μόνιμων και προσωρινών εκθέσεων, κ.λπ.

Ο σκοπός του Ιδρύματος αυτού για τη διάσωση της κληρονομιάς του Βαλ ντ'Ωστ γενικότερα, και που εδρεύει λοιπόν στην κοινότητα της Κονγ, είναι

- η μελέτη, η συντήρηση και η αξιοποίηση της ιστορικής, βιομηχανικής, σιδηρουργικής και μεταλλευτικής κληρονομιάς της όλης περιοχής,
- η μελέτη, η συντήρηση και η αξιοποίηση των τεχνικών μνημείων της,
- η δημιουργία πολλών χώρων για προσωρινές ή μόνιμες εκθέσεις,
- η συλλογή, η μελέτη και η συντήρηση εργαλείων και ποικίλων αντικειμένων σχετικών με την κληρονομιά της περιοχής,
- η προβολή του τεχνολογικού και επιστημονικού πολιτισμού, η έρευνα και η σύγκριση της ιστορίας της βιομηχανικής και της οικονομικής ανάπτυξης.

Η υποστήριξη του κοινού, η αναγνώριση του έργου από κρατικές υπηρεσίες (διοικητικά και οικονομικά αποκεντρωμένες!), καθώς και το ενδιαφέρον γενικά για τη βιομηχανική αρχαιολογία σήμερα, ευνοούν φυσικά τέτοιες πρωτοβουλίες.

Κοινά χαρακτηριστικά με το Λαύρειο

Εκτός από την μακρόχρονη ιστορία της εκμετάλλευσης του υπεδάφους, την επίπτωση στην ανάπτυξη της ευρύτερης περιοχής, την πρωτοποριακή κοινωνική εμπειρία, και την έντονη δραστηριότητα των τοπικών επιστημόνων, παράμετροι συγκρίσιμοι με τα δεδομένα του Λαυρείου είναι επίσης:

- η εύκολη (σήμερα) πρόσβαση σε ορισμένα ορυχεία,
- το πανέμορφο τοπίο³ και το εξαιρετικό κλίμα,
- τα άφθονα πολιτιστικά μνημεία της ευρύτερης περιοχής (μερικά από τα οποία χρονολογούνται από την τρίτη χιλιετία προ Χριστού) που οφείλονται να μεν στην γεωγραφική της θέση –στο σταυροδρόμι των Άλπεων– πράμα που ευνοούσε την επαφή της με διάφορους πολιτισμούς, αλλά και φυσικά στην ύπαρξη χρυσού και άλλων μεταλλευμάτων,

3. Με πολλούς εθνικούς δρυμούς

- η φυσική θέση της Κογκ η οποία προσφέρεται ιδανικά σαν αφετηρία για τουριστικές και ορειβατικές εξορμήσεις προς τις μονίμως χιονισμένες κορφές του Gran Paradiso, και αποδείχτηκε ιδιαίτερα ελκυστική για τον εγχώριο τουρισμό (80 ο/ο της ξενοδοχειακής πελατείας αποτελείται από Ιταλούς),
- η εύκολη πρόσβαση από το εξωτερικό (μικρό αεροδρόμιο στην κοντινή Aoste και διεθνές στο Τορίνο, και σήραγγες από τη Γαλλία και την Ελβετία),
- η πολύ καλή οδική σύνδεση –ένα τεράστιο πλεονέκτημα για τους εγχώριους επισκέπτες– με σημαντικά αστικά κέντρα (μισή ώρα από την πρωτεύουσα της περιοχής την Ωστ, δύο ώρες από το Τορίνο, τρεις από το Μιλάνο),
- οι κοντινές πηγές ενέργειας (ποτάμια, ξύλο και κάρβουνο) ευνοώντας την ανάπτυξη οικονομικών δραστηριοτήτων,
- η μετανάστευση από και προς την κοινότητα, ανάλογα με τις «ορέξεις» του ορυχείου και την αστυφιλία του αγροτικού πληθυσμού, με αποτέλεσμα συχνές πληθυσμιακές διακυμάνσεις και μη ομογενή ιστό (οι απομεινάντες 1500 σημερινοί κάτοικοι της Κογκ παρουσιάζουν σημαντικό ποσοστό μη ιθαγενών, ενώ μεγάλος αριθμός ατόμων που κατάγεται από την Κογκ ζει σε διάφορες πόλεις),
- Επιβίωση της ξένης⁴ τοπικής διαλέκτου στα χωριά του Βαλ ντ'Ωστ, με αποτέλεσμα τη διαφοροποίηση της ταυτότητας των κατοίκων, αλλά και την περιθωριοποίησή τους,
- το σχέδιο επέκτασης του πάρκου σε άλλα μέρη (Ήδη λειτουργεί δίπλα στην πόλη της Ωστ μια έκθεση για την Ίστορία της χαλυβουργίας της Κογκ),
- το σχέδιο επαναλειτουργίας των παλαιών μέσων μεταφοράς του ορυκτού (τρενάκια και εναέρια τελεφερίκ) για τουριστικό-διδακτικούς σκοπούς,
- το σχέδιο για την οργάνωση μεταπτυχιακών προγραμμάτων σε τεχνολογικούς και πολιτιστικούς τομείς σε συνεργασία με το υπό ίδρυση πανεπιστήμιου της Ωστ. (Ήδη έχουν διεξαχθεί σειρές από πνευματικές συναντήσεις),
- η έμπρακτη σε πολλά επίπεδα εκδήλωση ενδιαφέροντος από ιδιωτικούς, κοινοτικούς, περιφερειακούς, πανεπιστημιακούς (Πολυτεχνείο του Τορίνο, Cagliari), ευρωπαϊκούς (Interreg, μεταλλευτικά μουσεία) και άλλους φορείς,
- η πρόσφατη αναπαλαίωση εγκαταλελειμμένων κτιρίων που προορίζονται για νέες δραστηριότητες (π.χ. ξενώνα για ερευνητές),
- τα καλαίσθητα ενημερωτικά έντυπα⁵ για τα διάφορα “πρόσωπα” της περιοχής,

4. Σημειώτεον ότι στο σχολείο, στην Κογκ, τα μισά μαθήματα παραδίδονται στην (κανονική) γαλλική γλώσσα, και τα άλλα μισά στα ιταλικά.

5. Πλούσια, μεταφρασμένα, παντού διαθέσιμα. Υπάρχει μάλιστα γραφείο τουριστικών πληροφοριών μέσα στο χωριό!

– το μεράκι των “εμπλεκομένων” στην όλη προσπάθεια διάσωσης και προβολής της κληρονομιάς τους, σε συνδυασμό με τον ενθουσιασμό με το οποίο “μοιράζονται” αυτήν την κληρονομιά με τους μη μνημένους,

– και το κυριότερο κοινό χαρακτηριστικό, όπως το αναφέραμε στην εισαγωγή, είναι η πρόσφατη εγκατάλειψη των ορυχείων, με τα γνωστά επακόλουθα. Έτσι, δεν υπάρχει στην Κογκ σημείο από όπου να μη φαίνονται τα αναχώματα από σκουριές, σπίτι που να μην το διακοσμεί κάποιο μεταλλευτικό εργαλείο, οικογένεια που ένα μέλος της να μην έχει θητεύσει στις στοές. Η μνήμη της υπόγειας ζωής είναι ακόμα νωπή.

Πάντρεμα ανάπτυξης και ποιότητας ζωής

Έχουμε λοιπόν μια πρόσφατη αλλαγή πορείας. Προς τον ήπιο χιονοδρομικό, ορειβατικό, φυσιολατρικό, πολιτιστικό και μεταλλευτικό τουρισμό στην Κογκ. Αλλά και προς την τεχνολογία αιχμής, τη βιομηχανία τροφίμων, την οικοδομή, την ξυλουργία, κλπ. στην όλη περιοχή του Βαλ ντ'Ωστ, και αυτό χωρίς να εγκαταλείπεται εντελώς η πατροπαράδοτη κτηνοτροφία. Και πιστεύεται ότι μια ισορροπημένη ανάπτυξη της τεχνο-βιομηχανίας και του τουρισμού, που να είναι ενσωματωμένη στην ανάδειξη της φυσικής, πολιτιστικής και τεχνολογικής κληρονομιάς, και που να έχει σκοπό την βελτίωση του οικονομικού επιπέδου σε συνδυασμό με την ποιότητα ζωής, ανταποκρίνεται στην ιδεολογία των καιρών.

(Η ισορροπημένη βαρύτητα που πρέπει να δίδεται στους διαφόρους στόχους αποτελεί βέβαια εξαιρετικά λεπτή διαδικασία. Δηλαδή κατά πόσον και πως πρέπει να ευνοούνται

- οι ασθενέστεροι κάτοικοι,
- οι επενδυτές,
- οι πλειονότητα των μικρομεσαίων εμπόρων,
- οι ερευνητές του αύριο και οι επόμενες γενιές,
- οι ψαράδες και άλλοι παραδοσιακοί επαγγελματίες,
- οι επισκέπτες που ενδέχεται να αφήνουν χρήμα,
- οι φύλακες της κληρονομιάς (ιστορικοί, εστέτ, φυσιολάτρες), κ.λπ.

Από το ξεκαθάρισμα των προτεραιοτήτων θα εξαρτηθεί κατά πόσον, ως παράδειγμα, τα έργα ανασύλωσης, θα πρέπει να είναι πιστά με την ιστορία, εκπαιδευτικά, διακοσμητικά, αποδοτικά, δημιουργικά ή/και λειτουργικά.

Προϋποθέσεις για εναλλακτικό τουρισμό στο Λαύρειο

Θεωρούμε ότι ο εναλλακτικός τουρισμός (οικοτουρισμός, πολιτιστικός τουρισμός, φυσιολατρικός τουρισμός) συμφέρει μακροπρόθεσμα το Λαύρειο, μια

και αυτή η ευγενική εκδοχή της ήπιας περιήγησης σέβεται τον τόπο και τον απλό άνθρωπο, ευνοεί την επικοινωνία με τους ντόπιους και την αλληλοκατανόηση, αποτελεί πηγή εισοδήματος, και ανταποκρίνεται σε μια όλο και αυξανόμενη ζήτηση εκ μέρους κυρίως των νέο-Ελλήνων.

Οι απαραίτητες προϋποθέσεις, που φαίνεται να εξασφαλίζουν την επιτυχία στην Cogne, υπάρχουν ως το πλείστον στο Λαύρειο και επιτρέπουν επομένως αισιόδοξες προοπτικές: Κλίμα, αξιοθέατα, ομορφιά, φύση, ντόπιο ανθρώπινο δυναμικό με γνώση και διάθεση, διεθνής συγκυρία (οικονομική ευχέρεια, αναζήτηση για τις ρίζες, ενδιαφέρον για την κουλτούρα του άλλου), επενδυτικά κονδύλια, σύμπραξη των σχετικών φορέων επί της τεχνολογίας, του πολιτισμού και της ψυχαγωγίας, κ.λπ.

Θα θέλαμε να τονίσουμε πόσο σημαντική πιστεύουμε ότι είναι η καλή πολιτιστική ενημέρωση όλων των μερίδων του πληθυσμού, έτσι ώστε όλοι οι κάτοικοι (ντόπιοι και μη) να μπορούν να ενημερώνουν με τη σειρά τους τους φίλους επισκέπτες τους, ή τουλάχιστον να πείθονται οι ίδιοι για το μεγαλείο του πολιτισμού του τόπου και να μπουν στο πνεύμα της «φιλοξενίας». Διότι η γνώση αποτελεί ψυχολογικό παράγοντα που λειτουργεί θετικά στο αγκάλισμα ενός σχεδίου και στην καλή απόδοσή του. Δεν αγνοούμε φυσικά ότι τα άδεια στομάχια έχουν άλλες προτεραιότητες. Πάντως, ένας θεσμός («Portes ouvertes», που σημαίνει κάτι σαν «Ένα παράθυρο στην κληρονομιά μας») είναι ευρύτερα διαδεδομένο πια στην Ευρώπη και έχει φέρει πολύ καλά αποτελέσματα σ' αυτήν την κατεύθυνση. Το αναφέρουμε ενδεικτικά, και όχι βέβαια προς απλή μίμηση. Εντάσσεται σε ετήσιες λαϊκές εορτές (υψηλού επιπέδου) γύρο από την ιστορία και τα αξιοθέατα του τόπου, όπου επιστρατεύεται πληθώρα από δημοφιλείς και πεφωτισμένους επιστήμονες, καλλιτέχνες, ιδιοκτήτες, οικοδεσπότες, για μια διδακτική ψυχαγωγία και κεφάτη ξενάγηση του κόσμου σε επίσημα κτίρια, δημόσιες εκτάσεις, αλλά και σε τελείως ιδιωτικά κτήματα. Απαιτεί φυσικά τέλειο προγραμματισμό, καλή διαφήμιση, σύμπραξη πολλών φορέων... και χρήμα.

Κάποια ανησυχία μας προξενεί, ομολογουμένως, η ξενοδοχειακή, και τουριστική γενικότερα, υποδομή. Φοβόμαστε το ανεξέλεγκτο, γρήγορο, άκρως κερδοσκοπικό «μπίζνες». Ας μην ξεχνάμε ότι από τις πρακτικές διευκολύνσεις (facilities) για μια ευχάριστη παραμονή –πρόκειται για λεπτομέρειες πολλές φορές–, από την ευγενική αντιμετώπιση των περαστικών, από την ποιότητα, την καθαριότητα και την αισθητική των φαγάδικων και των ξενώνων (και δεν εννοούμε λούξ, κάθε άλλο), θα εξαρτηθεί σε μεγάλο βαθμό το είδος πελατείας και ανθρωπίνων σχέσεων που θα εξασφαλίσουμε. Ευελπιστούμε επίσης, ότι η ανάπτυξη του λιμανιού, δηλαδή της οικονομικής δραστηριότητας, θα συνοδεύεται από το «εύζειν», και όχι από το αντίθετο.

Αλλά ας είμαστε αισιόδοξοι. Οι προοπτικές είναι καλές. Και το Λαύρειο βρίσκεται στο πέρασμα των ξένων τουριστών, ανάμεσα στο καινούργιο αεροδρόμιο

και τις Κυκλάδες, και, σημαντικότερα, δίπλα σ' έναν τεράστιο αριθμό Αθηναίων και Πειραιωτών εν δυνάμει επισκεπτών, που λαχταρούν για μόρφωση, κουλτούρα και ομορφιά. Και που περιμένουν το κάλεσμα των Λαυρειωτών.

Συμπέρασμα

Η ισορροπημένη συμβίωση της σύγχρονης τεχνολογίας και της ζωντανής ανάδειξης του παρελθόντος, κερδίζει όλο και περισσότερους οπαδούς ανά τον κόσμο. Καθώς και στην Ελλάδα. Γι' αυτό η μοναδικότητα του ιστορικού Λαυρείου επιβάλλει το σεβασμό των παλαιών εγκαταστάσεων, αλλά και την αξιοποίηση του τεχνολογικού πνεύματος που περιβάλλει τον τόπο αυτό, αφού η συνέχιση της ένδοξης παράδοσής του θα είναι η καλύτερή του αναγνώριση. Έτσι, πιστεύουμε ότι η ίδρυση του Τεχνολογικού και Πολιτιστικού Πάρκου θα λειτουργεί τελικά προς όφελος και των ντόπιων, και των Αθηναίων, και των ξένων επισκεπτών.

Résumé

Civilisation minière et tourisme alternatif.

Le parc technologique et culturel du Laurion et le musée minier alpin du Val d'Aoste: Un parcours commun

Les richesses inestimables que recèle le Laurion actuel doublées d'un potentiel technique et écotouristique évident ont donné lieu à la mise en chantier d'un parc technologique et culturel de grande envergure. Il s'agit à la fois de donner une impulsion économique à une région durement frappée par la fermeture, il y a deux décennies, de ses fameuses mines de plomb argentifère et de restituer au mineur anonyme d'autrefois la dignité qui lui revient.

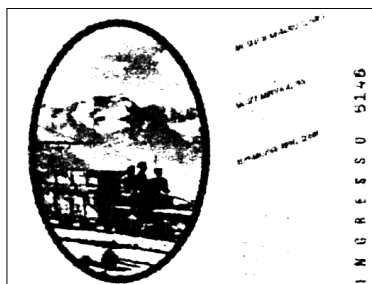
C'est dans ce même esprit que la petite vallée de Cogne, au cœur du Val d'Aoste, renoue avec son passé 'ferreux'. Un vaste projet de sauvegarde de tout ce qui touche à la vie minière et métallurgique, paysanne et artisanale de la région, est en cours de réalisation. Il cherche à tirer profit du savoir des gens du pays, des installations métallurgiques, des voies de transport de la magnétite, du village des mineurs et des mines de fer elles-mêmes tout en revalorisant le modeste mineur qui, lui, durant des siècles, a forgé l'histoire de la région. En outre, il s'inscrit harmonieusement dans l'effort valdôtain visant à réorienter les activités économiques (par la création notamment de parcs industriels) et touristiques (par la promotion écologique et didactique de sites naturels, miniers ou métallurgiques) de la Vallée. Le pari semble gagné et les initiatives passionnées et érudites des Cogneins ne sont pas étrangères à cette réussite.

Aussi surprenant que cela puisse paraître à première vue, les similitudes avec Le Laurion –et notamment le fait que les galeries ont fermé définitivement il y a une vingtaine d’années– sont telles qu’il nous a paru intéressant de les confronter et également de présenter le Musée minier alpin de Cogne et ses ramifications, puisqu’ils constituent un précédent encourageant.

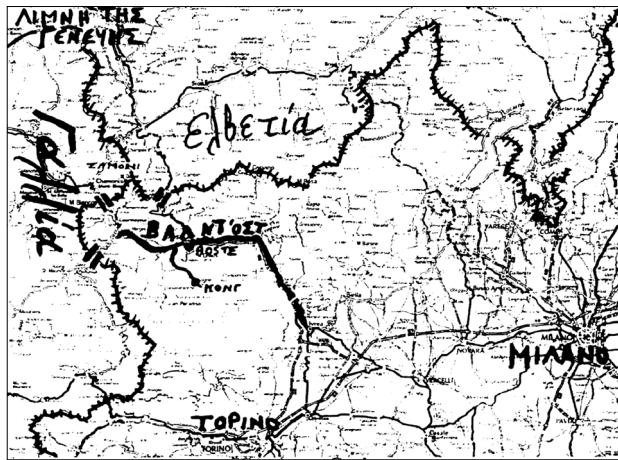
A cinquante kilomètres de l’agglomération athénienne, la beauté naturelle et la richesse culturelle du Laurion offrent en effet des possibilités uniques pour que soit développé, outre le parc industriel, un tourisme de qualité, en douceur et en profondeur.

Βιβλιογραφία

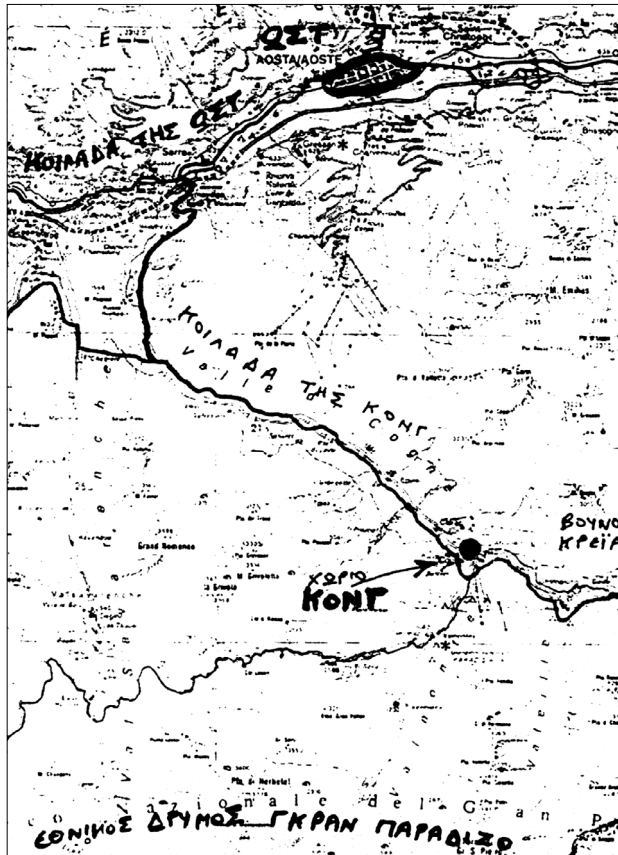
- Foretier P., Gerbore R., Vassoney G., *Cogne e la sua miniera*, Musumeci Editore, Quart (Ωστ), 1993 (99 σ.).
- Gallo C., *Elementi di Numismatica*, Musumeci Editore, Quart (Ωστ), 1998 (56 σ.).
- Balista Claudio, κ.ά., *Archéologie en Vallée d’Aoste* (μετάφραση), Surintendance aux biens culturels, Aoste, 1981 (191 σ.)
- Industria in Valle d’Aosta*, Regione Autonoma Valle d’Aosta, (126 σ.).
- Jaccod P., *Gran Paradiso*, Musumeci Editore, Quart (Ωστ), 1976 (171 σ.).
- Συλλογικό έργο, *Architecture rurale en Vallée d’Aoste, la maison de Cogne*, Association des musées de Cogne, 1997 (118 σ.).

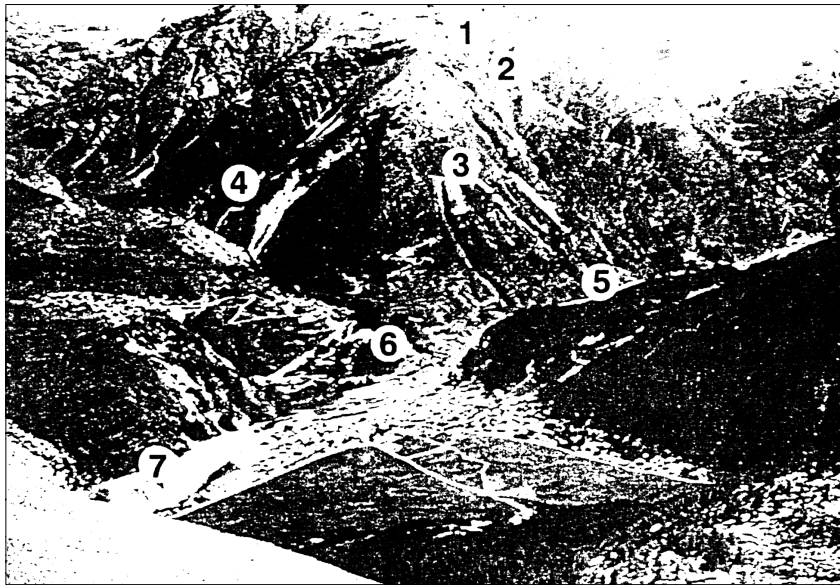
Το εισιτήριο.

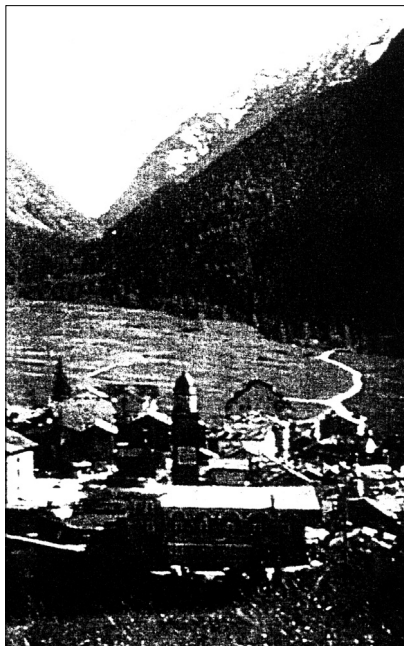
Η βορειοδυτική Ιταλία με την κοιλάδα της Ωστ.

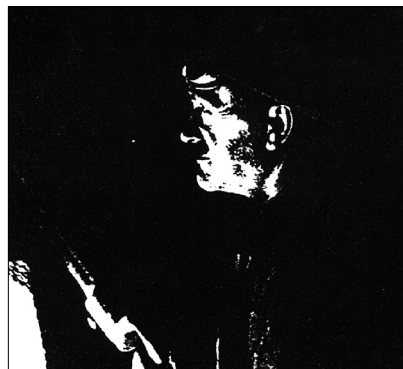
Η μικρή πλευρική κοιλάδα της Κονγ.

Το παραδοσιακό χωριό της Cogne στους πρόποδες του Monte Crea.

Η Cogne με θέα το Gran Paradiso.

Ανώνυμος Ιταλός εργάτης.